

GLOBALNA GERILA I RAZVOJ ASIMETRIČNIH PRIJETNJI

Robb, John (2007.) *Brave New War: The Next Stage of Terrorism and the End of Globalization*. New Jersey: John Wiley & Sons, 208 stranica

Knjiga *Brave New War: The Next Stage of Terrorism and the End of Globalization* sadrži 208 stranica. Knjiga ima tri temeljna dijela i to:

1. *The Future of War is Now* („Budućnost rata je sada“), str. 1-63;
2. *Global Guerrillas* („Globalna gerila“), str. 65-129;
3. *How Globalization Will Put an End to Globalization* („Kako će globalizacija postaviti kraj globalizacije“, str. 131-188.

Knjiga također sadrži dio pod naslovom Predgovor Jamesa Fallowsa (str. x-xiii), Uvod (str. xiii-xvi), Bilješke (str. 189-193), Dodatna literatura (str. 194-195), te Kazalo (str. 196-208).

Autor knjige je John Robb, bivši časnik Oružanih snaga SAD-a i protuteroristički ekspert. Sada je korporacijski savjetnik o budućnosti terorizma, razvoja infrastrukture i tržišta. Diplomirao je na Sveučilištu Yale i na Zrakoplovnoj akademiji (Air Force Academy) u SAD-u, te objavljuje radove u stručnim publikacijama i tiskovinama kao što je primjerice *New York Times*.

Knjiga *Brave New War* kreativno je i kritičko djelo koje u fokus postavlja daljnji razvoj sigurnosnih prijetnji s globalnim implikacijama. Autor naglašava kako ovu knjigu ne treba promatrati kao još jednu „knjigu o terorizmu“, te da knjiga ima mnogo ideja i da svako može uzeti što želi iz njegove vizije budućnosti. Nadalje, drži kako je ovo knjiga o brzim, kaotičnim i neočekivanim sigurnosnim događajima (koje on naziva „crni labudi“ ili „bijeke vrane“), jer su drugačiji od svih događaja koje poznajemo, odnosno potpuno su nemogući za točno predviđanje. Razlozi za navedeno su dvostruki.

Prvi je kako sada živimo u iznimno složenom globalnom sustavu koji je prekompleksan da bi ga bilo koja pojedina država ili čak skupine država mogli držati pod nadzorom. Drugi razlog je kako izvjesni ljudi, koje definira kao globalnu gerilu (ili manufakture nestabilnosti), namjerno proizvode nestabilnost u globalnom sustavu napadajući osjetljive dijelove ciljane države ili društva.

U metodologiji izrade rada, Robb smatra kako mu je pomoglo iskustvo i način razmišljanja koje je stekao u oružanim snagama dok je aktivno sudjelovao u protuterorističkom ratu, te imao ulogu u „crvenim skupinama“, odnosno imao je zadaću proigravati i predviđati poteze i djelovanja asimetričnog protivnika.

U prvom poglavlju, autor raščlanjuje kako smo ušli u doba bezličnog, nedržavnog i spretnog neprijatelja, što su pokazali teroristički napadi od 11. rujna 2001. godine u SAD-u, do napada u Londonu, Madridu, Nigeriji, Rusiji, Iraku te drugim zemljama. Uvjetovane kulturalnom fragmentacijom, najsofisticiranijom tehnologijom, podupirane nositeljima transnacionalnog kriminala, ove skupine prisiljavaju države, korporacije i pojedince da razviju nove oblike obrane. Terorističko-kriminalna simbioza postaje sve moćnija i teroristi razvijaju sposobnost da se bore s nacijama-državama na stratezijskoj razini – čak i bez uporabe oružja za masovno uništenje. Ovu novu metodu djelovanja naziva slamanje sustava (*systems disruption*), što je u osnovi napad na kritične infrastrukturne mreže (električna energija, nafta, plin, voda, komunikacija i transport), koje su temelji modernog života. Ako se tehnike slamanja sustava, koje su sada vidljive u Iraku, primijene na područje zapad-

nih i drugih država koje su osjetljive u tim segmentima, one mogu uzrokovati ekonomski i politički kaos u ciljanim zemljama. Navedeno je posebice prijeteće, ako se promotri asimetričnost ovih napada. Primjerice, jedan manji napad na naftovode u jugoistočnom Iraku, u koji je uloženo oko 2000 dolara, imao je za iračku Vladu posljedicu gubitka prihoda većeg od 500 milijuna dolara. Sukladno navedenom, da bi se razumjela budućnost modernog ratovanja, mora se odbaciti ideja sukoba država protiv države jer je to doba zauvijek prošlo. Robb zaključuje kako unatoč velikim troškovima vojnih nacionalnih snaga, one ne provode temeljnu funkciju odvratanja novih prijatelji. Prilično kritički naglašava kako, gledano iz sigurnosne perspektive, jedan od najuznemirujućih čimbenika terorističkog napada na SAD 11. rujna nije samo grozno uništenje, već činjenica da nositelji napada kao neprijatelji uopće nisu bili uključeni u proces planiranja Oružanih snaga SAD-a. Poradi takvih činjenica autor zaključuje kako je nastupio kraj konvencionalnog ratovanja i veliki uspon nekonvencionalnog ratovanja. Evolucijske promjene u ratovanju objašnjene su modelom generacijskog poretka Williama S. Linda u njegovom radu „The Changing Face of War - Into the Fourth Generation“. Sukladno tome, prve tri generacije ratovanja su:

1. Masovno ratovanje – cilj je bio poraziti protivnika primjenom masovne paljbene moći na bojištu;
2. Industrijsko ratovanje – cilj je bio iscrpiti protivničku državu kroz veću mobilizaciju i paljbenu moć;
3. Munjeviti rat (*Blitzkrieg*) – cilj je poraziti protivničku oružanu silu i državu kroz manevar, duboki prodor i slamanje.

Međutim, prve tri generacije ratovanja povezane su sa sukobom između država, ali ratovanje se i dalje razvija, te dolazi do kraja konvencionalnog ratovanja i uspona nekon-

vencionalnog ratovanja. Globalna primjena terorizma i gerilskog ratovanja uvjetuje razvoj četvrte generacije ratovanja (uporabljuje se kratica 4GW – *fourth-generation warfare*) u kojemu je moguće da slabije snage poraze snažnije. Taktike i tehnike koje se koriste u ovoj generaciji ratovanja kreiraju uvjete tako da snaga i prednosti države postaju izravni nedostaci i slabosti. Moderni protivnici koji koriste ove taktike i tehnike radije ciljaju protivničko društvo nego njegove vojne snage, koristeći asimetrične metode i opsežnu količinu terora. U potkrijepi navedenog, Robb navodi izraelskog vojnog povjesničara i stratega Martina van Crevelda koji na teorijskoj razini zaključuje da je nacija-država, kakvu mi poznajemo, u opadanju (ukupnost njenih moći i legitimiteta), a ratovanje prolazi transformaciju u novu formu u kojoj nacije-države neće moći pobjeđivati. Sukladno tome, u novom globaliziranom, tehnološkom i informatičkom okruženju, male skupine mogu putovati, komunicirati, financirati i trgovati globalno bez državne potpore. Prevedeno na vojnu terminologiju, ovo omogućava malim skupinama da financiraju, planiraju, podupiru i koordiniraju napade na globalnoj razini s malim obzirima prema granicama, zakonima i vlastima. Prema Robbovu mišljenju, prva je prava globalna primjena četvrte generacije ratovanja od strane autonomne nedržavne skupine, napad na SAD 11. rujna. Sukladno tome, Al-Kaida je koristila tehnologiju globalne integracije i ideje četvrte generacije ratovanja za napad na SAD. Na taj su način napredne tehnologije i mreža infrastrukture koje se koriste da SAD učine moćnijom i povežu je sa svijetom, uporabljene protiv SAD-a, odnosno protivnik je najveću snagu preokrenuo u najveću slabost SAD-a. On smatra da je Al-Kaida u ovom terorističkom napadu uporabila metodu slamanja sustava (*systems disruption*), i poradi činjenice djelovanja na sustav, napad od 250 tisuća dolara je uzrokovao troškove preko 80

milijardi dolara, a prema nekim procjenama i preko 500 milijardi dolara.

U drugom poglavlju, autor nastavlja raščlanjivati *modus operandi*, te taktike i tehnike, odnosno način kako nedržavne i asimetrične skupine uporbaju slamanje sustava i izravno potkopavaju moć država navodeći brojne primjere iz Iraka. Autor naglašava kako novo operativno okruženje donosi brojne pobunjeničke skupine (primjerice, identificirano je da je 75 skupina operativno u Iraku), sa širokim kategorijama motivacije – vanjski sunitiski fundamentalizam, lokalni sunitiski fundamentalizam, Saddamovi lojalisti, Baath lojalisti (koji nisu pristalice Saddama), sunitiski nacionalisti, šijitski fundamentalisti, plemenske i kriminalne skupine. Čimbenici koji utječu na razvoj ovih brojnih skupina su sljedeći: decentralizacija instrumenata ratovanja, nadalje, cijena vođenja asimetričnog rata u stalnom je opadanju, također, moderna tehnologija omogućuje umrežavanje osoba i skupina s posebnim opsesijama, te niska barijera za pristupanje ovakvim skupinama. Odnosno, potencijalni teroristi se ne moraju slagati s vodstvom, ne moraju dobivati potporu od njih ili ih poznavati, već mogu samostalno provoditi vlastite operacije. Značajke svega navedenog su indikativne u raznim svjetskim sukobima, od delte Nigera do zapadnog Pakistana i Tajlanda. U svakom slučaju, nastaju novi organski gerilski pokreti i svi imaju slabu kohezivnu strukturu vodstva, odnosno nastaju kao amalgam plemenske lojalnosti, kriminalnih skupina, klanova, religijskih skupina i etniciteta. Novi gerilski i teroristički pokreti razvijaju novu metodu organizacije čije su poluge moći globalne komunikacijske mreže, brze inovacije i zaštita od protupritisaka država-nacija. Ova nova organizacija uvjetuje da danas nitko nema razvijenu strategiju za njihovo sprječavanje širenja i pobjedu nad njima, jer primjerice, ne može se pouzdano predvidjeti budući napad zato što su ovakve skupine

male, inventivne, disperzirane i nepredvidive. U cilju objašnjenja koordinacije ovih novih skupina, Robb uvodi termin *stigmery* (derivirano od grčkih riječi *stigma* – znak i *ergon* – djelovanje) iz biologije koji opisuje mehanizme koji se odnose na koordinaciju aktivnosti između neovisnih sudionika (primjerice, mravi koriste feromone da kreiraju staze, a ljudi koriste veze na blogovima da kreiraju informacijske staze). Stigmerski sustav koristi jednostavne signale iz okruženja za koordiniranje akcija neovisnih nositelja (svaki s vlastitim procesom odlučivanja), a te aktivnosti često su znatno inteligentnije nego aktivnosti individualnih nositelja. Prema autoru, dublje razumijevanje stigmerske signalizacije između nositelja globalne gerile omogućit će razvoj metoda za onemogućavanje njihove aktivnosti.

U trećem poglavlju, autor naglašava kako je na primjeru terorističkih i pobunjeničkih skupina u Iraku organizacija i provedba većine operacija s uporabom improviziranih eksplozivnih naprava utemeljena na komercijalnim načelima (primjerice, koristi se internet za promidžbu i prikriveno oglašavanje). Međutim, po njegovom stavu ova poduzetnička gerilska kultura, nije ograničena samo na taktičke operacije u Iraku, već se u novom sigurnosnom okruženju širi i na geopolitičku i stratešku razinu. Prema Robbovu mišljenju, mrežna organizacija napada Al-Kaide na SAD od 11. rujna može poslužiti kao model za druge napade u budućnosti. Iz navedenog se mogu izvući značajne naučene lekcije kao što je činjenica da će nove terorističke mreže biti vođene s relativno nepoznatim osobama, što implicira da viša razina vodstva neće imati neki izmjerljiv učinak na globalne gerilske operacije koje su u tijeku. Nadalje, likvidacija pojedinog operativnog čelnika neće spriječiti provedbu terorističke operacije unatoč koncentraciji vođenja u jednoj osobi. Također, strategijski napadi su izvjesni s mrežom manjom od 70 ljudi, što je uvjetovano i niskom cijenom operacija

razine napada od 11. rujna na SAD. Robb zaključuje kako rastuća plima nestabilnosti na globalnoj razini uzrokovana transnacionalnim kriminalom i nositeljima slamanja sustava zahtijeva značajnu promjenu u promišljanju sigurnosti. Konvencionalni pristupi, posebice oni koji se pouzdaju u države-nacije kao nositeljice rješenja problema neće funkcionirati, te se sigurnosni sustavi moraju prilagoditi novom operativnom okruženju i trebaju postati fleksibilni. Generalna teza autora je da treba ponovno promišljati nacionalnu sigurnost, ali na način da centralizirani i visokobirokratizirani sigurnosni sustavi kao Ministarstvo domovinske sigurnosti (*Department of Homeland Security*) u SAD imaju za posljedicu uniformiranost metoda, što generalno gledano problematizira ostvarenje željene razine sigurnosti. Nasuprot tome, decentralizirani sigurnosni sustavi osiguravaju raznovrsnost metoda i individualnu inicijativu koje značajno poboljšavaju ukupnu razinu sigurnosti, te je prema autoru ovo učinkoviti odgovor na nastanak novih globalnih prijetnji. Robb u zaključku poručuje svim autoritetima nacionalne sigurnosti da je potrebno decentralizirati sve sustave, od energetskog, komunikacijskog do sigurnosnog i tržišnog u cilju smanjivanja ranjivosti na nove rastuće globalne sigurnosne prijetnje. Također, dolazi vrijeme kada svaki građanin mora preuzeti osobnu odgovornost za određeni dio državne sigurnosti, jer država-nacija ne može osigurati obranu i sigurnost svih potencijalnih ciljeva koje mogu napasti nositelji novih prijetnji. Sigurnost kao društvena funkcija postat će potreba poput zdravstvene zaštite, u određenoj mjeri bit će značajno privatizirana, te dobiti i korporativni karakter. Najbolji odgovor na nove prijetnje jest dinamična decentralizirana elastičnost, odnosno potrebno je ponovno konfigurirati infrastrukturne mreže i sustave u društvu kako bi se izbjeglo njegovo slamanje i šok, te smanjila razina uništenja od nositelja globalne

gerile, kako ih autor definira i percipira.

Knjiga *Brave New War* inovativno je djelo koje nudi novi pristup području sigurnosti, odnosno nove vizije i ideje o budućem razvoju prijetnji na globalnoj razini. Poradi toga, temeljna je namjera djela da ostvari određeni pomak paradigme na području koncepcija i doktrina nacionalne sigurnosti. Knjiga je prilično imaginativna nudeći prijeteće scenarije razvoja budućnosti, te navodeći brojne ranjivosti centraliziranih i birokratiziranih državnih sustava, koji će imati učinkovitost obrane od novih prijetnji na razini obrane Maginotove linije i Velikog kineskog zida. John Robb je kreativnim ali i kritičkim pristupom ukazao na određene globalne sigurnosne pojavnosti, te posljedice globalne fragmentacije, naglašavajući kako su u našoj percepciji one trebale doći u budućnosti, međutim, brzom dinamikom razvoja događaja one se već počinju pojavljivati u sadašnjosti. Knjiga ima snažnu polemičnu dimenziju (radikalno se postavlja prema dosadašnjim konceptima sigurnosti), ekspertnu dimenziju (ponajviše na razini indikacija i upozorenja, premda se određeni eksperti neće složiti s prosudbama i stavovima autora knjige), ali i publicističku dimenziju, posebice zbog stila, obrađenih konkretnih primjera i razvoja scenarija koji pokazuju svu složenost i dramaturgiju razvoja novih sigurnosnih prijetnji na globalnoj razini. Poradi svega navedenog, knjiga se preporučuje ne samo sigurnosno-obavještajnim i protuterorističkim stručnjacima, već i ekonomskim i informatičkim stručnjacima, a i široj javnosti, posebice zbog multidisciplinarnog i integriranog raščlanjivanja (ali i sintetiziranja) globalnih sigurnosnih pojavnosti koje sve više utječu na brojna područja društvenog života i rada.

Darijo Klarić